

Kako ohraniti povezovalne odnose v šoli na daljavo?

mag. Janka Bergel Pogačnik, profesorica razrednega pouka in magistrica znanosti s področja socialna pedagogika, Osnovna šola Antona Tomaža Linhartaradovljica, Podružnična šola Ljubno

V prispevku izpostavljam tri pomembne stebre za ohranjanje dobre interakcije v šoli, na katere ne želimo pozabiti v času šolanja na daljavo. Z njimi bomo ohranili temelje za interakcije, ki nam bodo v prihodnosti še naprej omogočale izgrajevanje učeče se skupnosti. Prvi steber, ki ga izpostavljam, je participacija učencev, drugi je participacija staršev in tretji samorefleksija učitelja.

Uvod

Lahko bi rekli, da je ta čas, ko šolanje poteka na daljavo, čas velike preizkušnje za naš šolski sistem. Šolsko okolje z vsem svojim sistemom se je preselilo na splet. Vsi skupaj aktivno razvijamo z IKT podkrepljene oblike poučevanja. Vendar čeprav šolanje poteka na daljavo, si še vedno želimo graditi in ohranjati šolo, ki bo ustvarila samostojne odgovorne posameznike za družbo 21. stoletja. Še vedno je pred nami cilj, da otroke vzgajamo in izobrazimo v odgovorne, empatične, kritično misleče in ustvarjalne ter aktivne posameznike, ki bodo v prihodnosti kreirali demokratično družbo. Vendar smo se prav vsi udeleženci v vzgojno-izobraževalnem procesu znašli na nepoznanem terenu, saj prepoved po osebnih živih stikih onemogoča uporabo tistih metod poučevanja, ki spodbujajo sodelovalno in aktivno učenje, izmenjavo mnenj, argumentiranje, igre vlog in druge spontane igre, ki se oblikujejo in razvijajo v oddelčni klimi. Kaj so torej pomembni stebri za ohranjanje odnosov med udeleženci v vzgojno-izobraževalnem procesu, ki jim lahko sledimo tudi v času šolanja na daljavo?

Steber PARTICIPACIJA UČENCEV

Pomembno je, da tudi v procesu šolanja na daljavo učitelji vstopamo z učenci v enakopravne partnerske odnose. To pomeni, da s pomočjo idej učencev lahko tudi v šoli na daljavo pripravljamo in oblikujemo aktivnosti skupaj z učenci. Shier (po S. Rutar, 2013) izpostavlja stopnje, s katerimi dosežemo participacijo otrok:

1. otroke se poslušaj,
2. otroci so spodbujeni k izražanju svojih pogledov,
3. pogledi otrok so upoštevani,
4. otroci so vključeni v procese odločanja,
5. otroci delijo moč in odgovornost za odločitve.

Vključevanje učencev, ki sledi Shierjevi lestvici, tudi v šoli na daljavo lahko vsaj delno ustvarja okolje, ki je otroku spodbudno. Tudi v času, ko učence šolamo na daljavo, učitelji načrtno namenimo čas, ko imajo učenci možnost drug drugemu prisluhniti, izraziti svoje mnenje, predlagati. Kadar učitelji namenimo čas za pogovor in je učitelj bolj poslušalec, učenci lahko predlagajo konkretne in dobrodošle ideje, predloge. S tem se učenci aktivno vključijo v proces oblikovanja pouka tudi v šoli na daljavo. Vsebine, ki jih sami predlagajo, učence motivirajo, spodbudijo, saj izhajajo iz njih in njihovih potreb. Izziv učitelju predstavlja vprašanje, kako v videokonferenci aktivno vključiti introvertirane učence in učence s posebnimi potrebami. Prava spodbuda učitelja in upoštevanje načel kulturnega pogovarjanja s spoštljivim odnosom ter nenasilno komunikacijo introvertirane učence spodbudi, da izrazijo svoje predloge in se aktivno vključijo. Skupaj z učenci potem pretehtamo različne možnosti ter skupaj sprejemamo odločitve. Takšno skupno načrtovanje učence spodbudi, da sprejmejo odločitve in na koncu uspeh izbranih odločitev ovrednotijo in komentirajo. Ko si učenci ob koncu delijo uspeh ali neuspeh določene izbire, sprejmejo odgovornost.

Steber PARTICIPACIJA STARŠEV

Če želimo ohranjati kakovostne odnose med vsemi udeleženci vzgojno-izobraževalnega procesa, je poleg sodelovanja med učenci in učitelji pomemben tudi odnos med starši in učitelji. Vsak dober odnos temelji na participaciji, ki pomeni temelje za dobro sodelovanje. Participativni odnos je značilnost demokratične družbe.

V šoli na daljavo so se starši otrok v večji ali manjši meri morali aktivno vključiti v učni proces. Ta velika sprememba v vsakdanu in nenadna odgovornost in želja staršev po tem, da bi otrokom

omogočili dobre pogoje v času šolanja na daljavo, s seboj prinaša tudi občutja strahu, jeze, nemoči, izčrpanosti ... Krmarjenje med zadovoljevanjem potreb otrok in lastnih potreb je postalo v šolanju na daljavo za starše pravi izziv. Zato je v procesu šolanja na daljavo še toliko bolj potrebno spodbujati in ohranjati dobro komunikacijo in participativen odnos s starši učencev. Pomemben in preprost korak za ohranjanje dobre komunikacije in participacije s starši je evalvacija.

Prav evalvacija z vprašanji, ki osvetljujejo različne poglede in perspektive o procesu šolanja na daljavo s strani staršev, lahko prispeva k izboljševanju tega procesa. Doživljanja, problemi in predlogi, ki jih izpostavijo starši v evalvaciji, so izhodišča za oblikovanje in spreminjanje učnega procesa, ki bo v danih okoliščinah deloval razbremenjevalno za starše. Z upoštevanjem različnih pogojev, okoliščin in razreševanjem problemov, s katerimi se srečujejo starši pri šolanju na daljavo, lahko tudi vplivamo na organizacijo in vsebino ter v danih okoliščinah naredimo pouk čim bolj po meri otrok. Tako proces šolanja na daljavo postane bolj sprejemljiv za vse vključene.

Steber SAMOREFLEKSIJA UČITELJA

Poleg povratne informacije staršev in učencev, ki so aktivno vključeni v proces učenja, učitelji nujno tudi sami reflektiramo svoje delo. Učitelji aktivno spremljamo svoje delo in se trudimo vključiti predloge in izboljšave. Tudi v času, ko šolanje poteka na daljavo, je redno izvajanje in delo učiteljeve samorefleksije pomemben korak v njegovem profesionalnem razvoju in vpliva na dvig njegove strokovne rasti. Kritična presoja lastnega dela, is-

kanje konkretnih možnosti izboljšav in ugotavljanje dobrih, uspešnih idej omogočajo strokovni napredek. Tudi v tem času učitelji iščemo strokovne vire in argumente za izboljšanje svojih strategij poučevanja.

L. Fendler (po S. Rutar, 2015) poudarja, da vsak učitelj v določeni meri reflektira svoje delovanje. V času šolanja na daljavo so tehnike in pristopi za izvajanje refleksij, ki jih omenja A. Polak (2010), prilagojene. Izpostavlja: osebne pisne refleksije, dnevniške zapise, vodenje različne dokumentacije, SWOT analizo, portfolijo učitelja, pogovor s kolegi, kolegialno opazovanje, diskusije v parih in skupini, samoevalvacijo v okviru timskega pristopa in supervizijo na pedagoškem področju.

Kontinuirana dejavnost in želja ter motivacija po izboljševanju učnega procesa tudi v času šolanja na daljavo v interakciji z učenci in starši učitelja vodijo v njegovo profesionalno rast.

Kako smo se lotili v praksi?

1. Korak:

V 5. tednu šolanja na daljavo smo na PŠ Ljubno izvedli evalvacijo s pomočjo vprašalnika za spremljanje, ocenjevanje in načrtovanje dela v šoli na daljavo.

Namen evalvacije je bil dobiti jasno povratno informacijo staršev in učencev, ki so naši partnerji v vzgojno izobraževalnem delu. Vsi se namreč trudimo učni proces v šoli na daljavo čim bolj približati učencem, ohraniti motivacijo in seveda pri tem razbremeniti starše.

Zanimalo nas je, koliko smo vsebine uspeli prilagoditi spremenjenim oblikam dela zaradi organizacije šolanja na daljavo. Vprašalnik je spraševal po (tem):

- času, ki ga učenci porabijo za šolsko delo v času, ko poteka šola na daljavo,
- kdaj opravljajo šolsko delo,
- količini prostega časa in katere prostočasne dejavnosti imajo njihovi otroci sedaj,
- kako so organizirali delo doma,
- oceni staršev o motivaciji učencev,
- vključenosti staršev,
- oceni staršev o prilagoditvi vsebin,
- oceni staršev o komunikaciji z učiteljico.

Starši so lahko izpostavili probleme, s katerimi se srečujejo pri šolanju na daljavo, in podali svoje predloge ter sporočila učiteljicam.

Staršem so vprašalnike z vabilom za sodelovanje preko e-pošte poslale razredničarke. Starši so izpolnjene vprašalnike vrnili po elektronski pošti ali pa so na vprašanja odgovorili po telefonu. Tako so lahko izpeljali tudi razbremenilni pogovor.

V evalvaciji so sodelovali starši učencev tretjega, četrtega in petega razreda. Starši učencev prvega in drugega razreda z učiteljicami namreč vsakodnevno komunicirajo že od začetka šolanja na daljavo. Učiteljice zato dobijo takojšnjo povratno informacijo o delu s strani staršev, kar lahko takoj upoštevajo pri načrtovanju in pripravi ter organiziranju dela v času šolanja na daljavo. Na podlagi odgovorov, izpostavljenih problemov, predlogov in sporočil staršev smo takoj uvedli nekaj sprememb v smeri razbremenjevanja vsebin, tehnične podpore in dodatnih neobveznih video konferenčnih srečanj za utrjevanje snovi in druženje s pogovorom.

2. Korak:

Učiteljice tudi v času šolanja na daljavo opravljajo vsakodnevno samorefleksijo lastnega dela. Pri tem jih usmerjajo vprašanja:

1. Kaj je bilo dobro, je bilo otrokom všeč?
2. Katere sprostilne dejavnosti so uspele?
3. Katere dejavnosti, ki so vključevale učence, so dobro uspele tudi v ŠND?
4. Katere dejavnosti so spodbujale aktivnost otrok?
5. Kako, kje in kdaj so učenci vrednotili svoje delo?
6. Katere dejavnosti so spodbujale kritično mišljenje?
7. Katere dejavnosti v ŠND so spodbujale sodelovanje med učenci?
8. Kaj je potrebno pri vseh točkah od 1–6 upoštevati za naprej?
9. Kje so priložnosti za izboljšave?

Odgovori na vprašanja učiteljem omogočajo, da aktivno razmišljajo in spremljajo svoje delo ter se trudijo zagotavljati aktivnost učencev, ohranjati motivacijo in tudi iskati priložnosti za sodelovalne oblike dela.

3. Korak:

Timska srečanja in izmenjava mnenj. Učiteljice preko videokonferenc, elektronske pošte ali s pomočjo telefonskih klicev izmenjujemo primere in ideje izkušnje dobre prakse. Prav tako pa v teh srečanjih diskutiramo o izzivih in iščemo skupne rešitve in ideje za reševanje problemov. V času šolanja na daljavo, ko učitelji nimamo vsakodnevnih možnosti izmenjave mnenj, je nudenje podpore pomembno. Pomembno je, da načrtno ohranjamo stik in timski duh, ki je spodbuden, motivacijsko bodrilni moment v negotovih in spremenljivih časih.

4. Korak:

Za poglobitev in razmišljanje o odnosih v času šolanja na daljavo je bilo organizirano strokovno predavanje za starše in učitelje o nenasilni komunikaciji.

Udeleženci predavanja smo imeli možnost izpostaviti izzive, frustracije, s katerimi se srečujejo v vsakodnevnem življenju, in se naučiti, kako komunicirati z otroki z zgledom in po principih nenasilne komunikacije.

5. Korak:

Zaokrožitev participativnega odnosa v šolanju na daljavo predstavlja spletna novoletna prireditve. Skupaj z učenci smo pripravili spletno novoletno prireditev za starše. Načrtovanje e-prireditve je sledilo korakom participacije. Na nivoju posameznih oddelkov so učenci z razredničarkami zbirali predloge, izmenjavala so se mnenja, oblikovale ideje. Na osnovi teh so skupaj razdelili vloge. Dogovorili so se, kaj bo kdo naredil in do kdaj. Vsak učenec je bil vključen in aktiven. Posneli so vsak svoj prispevek, ki smo ga potem skupno oblikovali v filmček. Končno montažo filma je samoiniciativno opravil eden od staršev. Dogodek je bil zelo uspešen. Zadovoljni starši in učenci so si posnetek spletne prireditve večkrat ogledali. E-prireditve s participacijo vseh udeležencev je bila uspešna potrditev, da zmoremo ustvarjati in kreirati skupaj tudi v času šolanja na daljavo. Da smo lahko kljub razdalji zelo povezani.

Literatura:

Bergel, Pogačnik, J. (2016): *Model spreminjanja kakovosti odnosov z medsebojnim sodelovanjem učencev, učiteljev in staršev*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani - magistrsko delo.

Bergel, Pogačnik, J. (2019): *Kadar kuža spreminja odnose. Učenje socialnih veščin s pomočjo psa*. Zgoša. Digisars.

Polak, A. (2010): *Timsko delo v slovenski pedagoški praksi: realnost ali utvara?* Vzgoja in izobraževanje, let. 43, št. 3/4, str. 61–70.

Rutar, S. (2015): *Sociokulturni pristop pri spremljanju otrokovega razvoja in učenja v vrtcu*. (Elektronski vir). Dostopno na: http://www.ef.um.si/content/Zalozba/clanki_2013_06_st_1/7%20RUTAR.pdf. Pridobljeno 27. 12. 2015.